

МОВНИЙ ОБРАЗ ОСВІТИ ЯК ЦІННІСНИЙ АТРИБУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

І. М. Серебрянська, канд. філол. наук, доцент,
докторант Дніпровського національного університету ім. О. Гончара,
пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро, 49010, Україна
ORCID iD: [0000-0002-1720-4873](https://orcid.org/0000-0002-1720-4873)
E-mail: serebryanska@ukr.net

Стаття присвячена актуальному фрагменту національної мовної свідомості – мовному образу освіти, що розглядається в контексті динамічних процесів у сучасній сфері освіти. У ній систематизовано погляди вітчизняних та закордонних науковців на мовну картину світу, визначено місце в ній мовного образу освіти з огляду на ціннісні орієнтири в суспільстві та мовну особистість.

З'ясовано, що образ освіти в українській мові конструюється на основі органічного поєднання індивідуально-авторських поглядів і в той же час національного світосприйняття, а також лінгвістичних пошуків мовців.

Мовний образ освіти передбачає мовну реалізацію сукупності концептів сфери освіти, які є підґрунтям для нього, це свого роду моделювання освітньої дійсності за допомогою мовних засобів. У кожного носія мови, колективу, нації під впливом екстралінгвальних чинників формується власний мовний образ, що інтегрується в систему мовно-естетичних знаків української культури. Мовний образ освіти акумулює всі значення лексичних одиниць та їх комбінацій, що репрезентують цю сферу в мові.

Ключові слова: мовна картина світу, мовна особистість, цінність, мовний образ, освіта.

DOI: 10.21272/ Ftrk.2018.10(1)-12

Невід'ємною частиною менталітету кожного народу є його система цінностей, що передбачає особистісно-орієнтоване сприйняття світу. Проблема цінностей у структурі мовної свідомості привертає все більшу увагу у зв'язку зі зміною концептуальної картини світу.

Метою цієї наукової розвідки є узагальнити теоретичні дослідження, присвячені мовній картині світу, та визначити місце в ній мовного образу освіти. **Об'єктом** дослідження є мовна свідомість українського етносу, **предмет** дослідження – мовний образ освіти. **Актуальність** роботи визначається динамічними процесами в сучасній сфері освіти та відповідними змінами в її лексичному складі.

Різними аспектами мовної картини світу активно займаються вітчизняні й закордонні мовознавці: польські дослідники Є. Бартмінський, А. Вежбицька, А. Пайдзінська, Т. Радзівська, Р. Токарський; російські – Н. Арутюнова, Н. Болдирев, Т. Булигіна, Ю. Караулов, Б. Серебренніков, Ю. Степанов, С. Тер-Мінасова, А. Уфимцева, А. Шмелев, Р. Фрумкіна, Є. Яковлева; українські – Ф. Бацевич, С. Бук, Н. Венжинович, К. Голобородько, І. Голубовська, Г. Губарева, С. Єрмоленко, В. Жайворонок, І. Живіцька, В. Калашник, Г. Колшанський, Т. Космеда, М. Кочерган, О. Косенко, Л. Лисиченко, О. Кубрякова, Н. Попова, Ф. Прадід, А. Середницька, Ж. Соколовська, Н. Сукаленко та ін. Незважаючи на посилену увагу науковців до цього поняття, залишається чимало невивчених питань. Одне з них – поняття «мовний образ» та його місце у структурі мовної картини світу. У цій роботі вперше у вітчизняному мовознавстві розглядається теоретичний аспект дослідження мовного образу освіти.

Філософи, які розробляли теорію цінностей (зокрема В. Віндельбанд), визначали цінність як «ідеальне буття, буття норми, яке співвідноситься не з емпіричною, а з трансцендентальною свідомістю. В якості цінностей... виступають істина, добро і краса, а наука, мистецтво, релігія розглядаються як цінності блага культури, без

© Серебрянська І. М., 2018

якого людство не може існувати» [1]. Г. Ріккерт тлумачив цінність як основу істинного знання й моральної поведінки. Саме цінності, на його думку, визначають ступінь індивідуальних відмінностей предметів і явищ. Серед основних ціннісних категорій він називав істину, красу, безособистісну святість, моральність, щастя й особистісну святість. М. Шиллер пов'язував цінності з духовним началом: «Носієм цінностей є дух», що «протиставляється життєвій силі й прагне до споглядання вічних абсолютних цінностей. Людина повинна розвивати в собі духовне начало, щоб досягнути царства вічних цінностей» [1].

З часом структура поняття «цінності» розширилася й вийшла за межі духовності й моралі. У сучасних філософських працях цінності – це «певні загальні норми та принципи, які визначають направленість людської діяльності, мотивацію людських вчинків», «ідеї, норми, процеси, відносини матеріального й духовного порядку, які мають об'єктивну позитивну значимість і здатні задовольняти певні потреби людей. Кожній особі притаманна своя специфічна ієрархія цих цінностей, які виступають зв'язуючою ланкою індивідуального й суспільного життя. Особисті цінності відображаються у свідомості у формі ціннісних орієнтацій – найважливіших елементів внутрішньої структури особи, закріплені життєвим досвідом індивіда, всією сукупністю його переживань і відмежовують значимі, істотні для даної людини від неістотного, незначимого. Таким чином, система цінностей визначає сутність як людини, так і певної спільноти, направленість їх дій і вчинків» [1].

Лінгвісти під *цінностями* розуміють історично сформовані, узагальнені уявлення людей про типи своєї поведінки, що виникли в результаті оцінно-діяльничого ставлення до світу й утворюють ціннісну картину світу, закріплену в свідомості представників окремого етносу й зафіксовану в мові цього етносу [2].

Для будь-якої людини цінним є те, що відіграє значну роль у її житті. Серед базових цінностей українського народу виділяють національну державність, християнську віру й рідну мову як один з основних атрибутів нації [3]. Основною цінністю суспільства, побудованого на загальнолюдських цінностях, визнають людину. Саме близькі й зрозумілі кожній людині цінності незалежно від її становища в суспільстві, релігійних та політичних поглядів і переконань мають бути підґрунтям національного становлення й розвитку. Духовним надбанням наших пращурів був гуманізм, оптимізм, готовність героїчно боротися з ворогами, прагнення виховувати нові покоління на високоморальних традиціях рідного народу. В умовах євроінтеграції України в нашому суспільстві формується нова система цінностей, яка органічно поєднує традиції народу з європейськими здобутками, що великою мірою реалізуються через освіту та мову. У мові проявляється оцінка фактів дійсності, які характеризують сучасну освіту, що дає підстави говорити про неї як цінність. Мовний образ освіти є важливим фрагментом української мовної картини світу, який потребує детального аналізу.

Те, що в системі ціннісних координат кожного народу освіта посідає одне з перших місць, неодноразово підкреслювали педагоги, письменники та інші визначні особистості: «Освіта додає людині гідності» (Дені Дідро); «Освіта – кращий страж свободи, ніж розгорнута армія» (Е. Еверетт). Авторські інтерпретації освіти як цінності варіюються залежно від типу та рівня мовної особистості, яка у свою чергу впливає на формування і мовних, і культурних традицій етносу. З огляду на неоднорідність ціннісних орієнтацій виникає необхідність вивчити мовлення кількох суспільних груп, адже цілісна система уявлень про галузь формується на основі сукупності індивідуально-авторських та колективних суб'єктивних смислів, закладених у мовних знаках, передусім словах.

Усі визначення терміна *мовна картина світу* зводяться до тлумачення його як вербального вираження усєї пізнавальної діяльності людини: це «представлення предметів, явищ, фактів, ситуацій дійсності, ціннісних орієнтирів, життєвих стратегій, сценаріїв поведінки в мовних знаках, категоріях, явищах мовлення, що є семіотичним результатом концептуальної репрезентації дійсності в етносвідомості» (О. Селіванова) [4, 365]; «сукупність зафіксованих в одиницях мови уявлень народу

про дійсність»; «членування предметного і поняттєвого світу засобами мови – словниковими, граматичними одиницями. У мовній картині світу відбиваються особливості сприймання мовцями навколишньої дійсності» (С. Єрмоленко) [5, 93]; «мозаїкоподібна польова структура взаємопов'язаних мовних одиниць, що через складну систему фонетичних явищ, лексико-семантичних і граматичних значень, а також стилістичних характеристик відбиває відносно об'єктивний стан речей довкілля і внутрішнього стану людини, тобто загалом картину (модель) світу як таку» (В. Жайворонок) [6, 15]; «комплекс мовних засобів, у яких відображені особливості етнічного сприйняття світу», «сукупність уявлень народу про дійсність, зафіксованих в одинцях мови на певному етапі розвитку народу» (З. Попова) [7, 5]; «спосіб відбиття реальності у свідомості людини, що полягає у сприйнятті цієї реальності крізь призму мовних та культурно-національних особливостей, притаманних певному мовному колективу; інтерпретація навколишнього світу за національними концептуально-структурними канонами» (І. Штерн) [8, 156]; «ментально-лінгвальне утворення, інформація про навколишню дійсність, закарбована в індивідуальній або колективній свідомості, репрезентована засобами мови» (Н. Гончарова) [9, 400]; «виражене засобами певної мови світовідчуття та світорозуміння етносу, вербалізована інтерпретація мовним соціумом навколишнього світу і себе в цьому світі» (І. Голубовська) [10, 6].

Л. Лисиченко зазначає, що «саме в мовній картині світу виявляється своєрідність членування концептуальної картини в різних народів. За допомогою мови практичні знання, одержані окремими індивідуумами, перетворюються на колективне надбання, колективний досвід. Концептуальна картина світу є підґрунтям мовної картини, однак концептуальна картина світу універсальніша і є спільною для народів з однаковим рівнем знань про світ, у той час як мова відображає досвід кожного народу і виявляє не тільки спільні знання, а й своєрідність бачення світу» [11, 37].

В. Маслова підкреслює донауковий характер мовної картини світу: «Мовна картина світу не стоїть у ряду зі спеціальними картинами світу (хімічною, фізичною та ін.), вона їм передує й формує їх, тому що людина здатна розуміти світ і саму себе завдяки мові, в якій закріплюється суспільно-історичний досвід – як загальнолюдський, так і національний. Останній і визначає специфічні особливості мови на всіх її рівнях. У силу специфіки мови у свідомості його носіїв виникає певна мовна картина світу, крізь призму якої людина бачить світ» [12, 64]. Дослідниця наголошує на самобутності кожної мови як системи, що робить відбиток на свідомості її носіїв і формує їхню картину світу: «Мовна картина світу відображає спосіб мовно-мисленнєвої діяльності, характерний для тієї чи іншої епохи, з її духовними, культурними та національними цінностями» [13, 71].

Своєрідні визначення мовної картини світу пропонують польські лінгвісти: «певний набір суджень, закріплених більшою чи меншою мірою в мові та вкладених у значення слів або ж цими значеннями імплікованих, який повідомляє про риси і способи існування об'єктів позамовного світу» (Є. Бартмінський та Р. Токарський) [14, 72]. Р. Гжегорчикова тлумачить мовну картину світу як «поняттєву структуру, закріплену в системі цієї мови, у її граматичних і лексичних властивостях, що реалізується, як і все в мові, за допомогою текстів (висловлювань)» [15, 41] (цит. за: [16, 45]). Я. Анусович основоположними категоріями поняття «мовна картина світу» вважає оцінку й цінність: «МКС – це, передусім, розуміння та інтерпретація світу з погляду філософії здорового глузду, підсумовування і зіставлення щоденного досвіду і прийнятих <...> у даній комунікативній спільності норм цінностей, способів оцінювання, а також уявлень і установок відносно дійсності» [17, 265] (цит. за: [16, 44]). Отже, ціннісний компонент притаманний як концептуальній, так і мовній картині світу, у тому числі й мовному образу освіти як атрибуту останньої.

Узагальнюючи наукові здобутки мовознавців, доходимо висновків, що в основі всіх інтерпретацій поняття «мовна картина світу» лежить положення про те, що мова є віддзеркаленням концептуальної системи, а отже, вона репрезентує уявлення про

світ, притаманні певній мовній спільноті. Мовна картина світу, крім знань про світ, дає інформацію про мову як динамічну систему. Дослідники вбачають різницю між концептуальною та мовною картинами світу в їхніх змістових елементах: «концептуальна картина світу містить інформацію, репрезентовану в поняттях. А в основі мовної моделі світу лежать знання, закріплені в семантичних категоріях, семантичних полях, що складені зі слів та словосполучень, які по-різному структуровані в межах цього поля тієї чи іншої конкретної мови» [18, 139].

Представники лінгвокогнітивного напрямку підкреслюють необхідність виділення *ціннісної картини світу*: «У ціннісній картині світу існують найбільш значущі для культури смисли, ціннісні доміанти, сукупність яких і утворює певний тип культури, який підтримується і зберігається в мові»; «ціннісна картина світу існує як у колективній, так і в індивідуальній свідомості» [19, 5]. Дослідники ціннісну картину світу вважають окремою структурою, що входить до концептуальної або мовної картини світу й «моделюється у вигляді взаємопов'язаних оцінних суджень, які співвідносяться з юридичними, релігійними, моральними тощо кодексами певної лінгвокультури, наприклад, ставлення до старших та молодших, дітей, жінок та чоловіків, тварин, власності, здоров'я та хвороб, простору та часу тощо» [20].

Ми повністю підтримуємо положення про важливість ціннісного компонента, що входить до складу концептуальної, а отже й мовної картин світу, проте, очевидно, не варто кваліфікувати його як окремий тип картини світу. Нам також імпонує думка О. Семенюк про те, що ціннісна картина світу (у нашому випадку ціннісний компонент мовної картини світу) у межах однієї мовної культури включає загальнолюдську та специфічні частини і являє собою неоднорідне утворення, оскільки різні соціальні групи можуть мати різні цінності [20].

Однією з найбільш виразних ознак мовної картини світу є її динамічний характер, на що ми звертаємо особливу увагу в своїй роботі. Він, на думку мовознавців, пов'язаний із динамічністю концептуальної картини світу: «Картина світу в людини не константна, навпаки, вона є дуже динамічною й полівалентною, змінюючись протягом життя. Рівень її динамічності залежить як від самої людини, так і від ступеня та стадії розвитку суспільства. Результати змін концептуальних картин світу відобразилися у зміні мовних картин, текстів та лексичної системи. Вони втілилися у текстах, які створює мовна особистість» [20]. Цілком логічно, що в результаті змін, які нині відбуваються в системі вітчизняної освіти, спостерігається динаміка і в тій частині мовної картини світу, яка пов'язана з нею, – мовному образі освіти, передусім засобах його вербалізації. І, навпаки, суттєві зміни в мовній системі, передусім лексичній, свідчать про відповідні зміни в концептуальній картині світу.

Привертає увагу структура мовної картини світу, запропонована Н. Шведовою: це розгорнуте полотно, на якому зображено вершину, до якої звернуті ділянки, компоненти яких розташовуються за принципом ступеневого звуження. На вершині знаходиться людина; до неї звернуті дві головні гілки – «сама людина, її життєдіяльність і її плоди» та «її оточення, сфера її існування» [21, 15]. Гілки членуються на окремі фрагменти, а ті у свою чергу – на багатоконпонентні ділянки і т. д. Продовжуючи та розвиваючи думку дослідниці, однією з важливих ділянок-сфер існування людини вважаємо освіту. Образ освіти в усьому своєму розмаїтті, набуваючи мовних форм, стає важливим компонентом української мовної картини світу, що реалізує ідею її багатофрагментності та ієрархічності.

Мовна картина світу формується із сукупності мовних образів, що є відповідниками ментальних образів (концептів). Поняття «концепт» і «мовний образ», вочевидь, є одиницями різних структурних рівнів: концепт – концептуальної картини світу, мовний образ – мовної картини світу, причому перший знаходить втілення й популяризацію в другому. Національний образ освіти є елементом концептуальної картини світу, що входить до складу відповідної концептосфери. На мовному рівні йому відповідає мовний образ як частина мовної картини світу. Вивчення сукупності ключових понять і відповідних мовних одиниць (їхнього

змістового наповнення), актуальних для освітньої галузі, дасть змогу сформувати ядро української мовної свідомості.

Поняття «образ» у науковій літературі набуває усіляких означень: *художній, ментальний, чуттєвий, поетичний, словесний поетичний, словесний, мовний*. До терміна *мовний образ* за значенням наближається низка інших: *словесний образ, символ, слово-образ, слово-символ, образ-символ*, які використовуються майже як синоніми [22]. Лінгвістичні традиції структурно-семантичного аналізу мовного образу наголошують на взаємозв'язку його з процесами мислення й пізнання, оскільки він є «найважливішою мовною сутністю, засобом художнього узагальнення дійсності, що містить інформацію про зв'язок слова з культурою» [23, 103].

Намагаючись з'ясувати сутність поняття «мовний образ», мовознавці звертаються до наукової спадщини О. Потебні: «Коли О. Потебня говорить про *образ* як рівнозначний символу засіб відображення дійсності, то тут, очевидно, маємо справу з *мовним образом* як вербальним репрезентантом відповідного ментального образу, а коли мовознавець визначає образ як складову символу, то йдеться, мабуть, про *чуттєвий образ*, який у структурі символу виділяють більшість дослідників» [24, 66].

Мовні образи – це вербальні відповідники ментальних образів певних предметів, абстракцій чи явищ, «що формуються на основі національних концептуально-структурних канонів і лексико-семантичних особливостей відповідної мовної системи» [24, 68]; це спосіб вербалізації концептуальної картини світу в свідомості мовця, відображення концепту в мовній системі або в індивідуальному авторському мовленні; першочерговий компонент національно-мовної картини світу [25, 245].

В основу мовного образу освіти покладено термінологічний апарат сфери освіти, закріплений новими нормативними документами (Закон України «Про вищу освіту», 2014 р., «Закон України «Про освіту», 2017 р. та ін.), який поступово оновлюється, розширюється, демонструючи набір споконвіку відомих понять, які й нині залишаються базовими (*освіта, викладач, студент, навчальний заклад* тощо). В умовах медійного дискурсу вони обростають усілякими конотаціями, забезпечуючи прагматику тексту. В українській мові спостерігається органічне поєднання термінологічної лексики з експресивно-образною лексикою, яка є проявом індивідуально-авторського та національного світосприйняття сприйняття й оцінки освітніх реалій, а також лінгвістичних пошуків мовців.

Отже, мовний образ як фрагмент мовної картини світу відповідає концепту (або концептосфері як системі концептів, якщо образ є комплексним) у концептуальній картині світу. Мовний образ освіти передбачає мовну реалізацію сукупності концептів сфери освіти (концептосфери «освіта»), які є підґрунтям для нього. Він є втіленням елементів дійсності відповідної сфери, важливим компонентом української мовної картини світу (індивідуально-авторської, колективної та національної). Це свого роду моделювання освітньої дійсності за допомогою мовних засобів. У кожного носія мови, кожного колективу під впливом екстралінгвальних чинників формується власний мовний образ, що інтегрується в систему мовно-естетичних знаків української культури. Аналіз мовних засобів вербалізації визначеного фрагменту мовної картини світу, від вузького, індивідуального бачення, до більш широкого, колективного (студенти, освітяни, журналісти) дає можливість простежити його динаміку та сформувати національну модель. Мовний образ освіти акумулює всі значення лексичних одиниць та їх комбінацій, що репрезентують цю сферу в українській мові.

LANGUAGE IMAGE OF EDUCATION AS A VALUABLE ATTRIBUTE OF THE UKRAINIAN LANGUAGE WORLD PICTURE

*Irina Serebrianska, PhD in Philology, Associate Professor,
Doctoral Candidate of O. Honchar Dniprovsky National University
E-mail: serebrianska@ukr.net*

The article is devoted to the actual fragment of the national language consciousness – the language image of education in the context of dynamic processes in the modern sphere of education. The views of domestic and

foreign scientists on the linguistic world picture are systematized here, the place of the language image of education is determined according to the value orientations in society and the personality of the speaker.

It is determined that the image of education in the Ukrainian language is constructed with the help of a unique combination of terms with expressive words, which are a manifestation of individual and authorial views and, at the same time, a national outlook, as well as linguistic searches of speakers.

The language image of education involves the language implementation of education concept, which are the basis for it. It is a kind of modeling of educational reality through language means. Each speaker, social group, nation, under the influence of extra linguistic factors, forms its own language image, which integrates into the system of language and aesthetic signs of Ukrainian culture. The language image of education accumulates all the meanings of lexical units and their combinations representing this sphere in the language.

Key words: language world picture, language personality, value, language image, education.

ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ ОБРАЗОВАНИЯ КАК ЦЕННОСТНЫЙ АТРИБУТ УКРАИНСКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА

И. Н. Серебрянская, канд. филол. наук, доцент,
докторант Днепровского национального университета им. О. Гончара
E-mail: serebryanska@ukr.net

Статья посвящена актуальному фрагменту национального языкового сознания – языковому образу образования, который рассматривается в контексте динамичных процессов в современной сфере образования. В ней систематизированы взгляды отечественных и зарубежных ученых на языковую картину мира, определено место в ней языкового образа образования с учетом ценностных ориентаций в обществе и языковой личности.

Выяснено, что образ образования в украинском языке конструируется на основе уникального сочетания терминологической лексики с экспрессивно-образной лексикой, которая является проявлением индивидуально-авторских взглядов и в то же время национального мировосприятия, а также лингвистических поисков говорящих.

Языковой образ образования предполагает языковую реализацию совокупности концептов сферы образования, которые являются основой для него, это своего рода моделирование образовательной действительности с помощью языковых средств. У каждого носителя языка, коллектива, нации под влиянием экстралингвистических факторов формируется свой языковой образ, который интегрируется в систему культурно-эстетических знаков украинской культуры. Языковой образ образования аккумулирует все значения лексических единиц и их комбинаций, которые представляют эту сферу.

Ключевые слова: языковая картина мира, языковая личность, ценность, языковой образ, образование.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чупрій Л. Духовні цінності як основа відродження української нації [Електронний ресурс] / Л. Чупрій. – URL : http://sd.net.ua/2009/09/27/dukhovn_cnnost_jak_osnova_vdrodzhennja_ukrainsko_nac.html
2. Кочетова Л. А. Лингвокультурные характеристики английского рекламного дискурса: автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Л. А. Кочетова. – Волгоград, 1999. – 19 с.
3. Духовні цінності українського народу / [Возняк С. М., Кононенко В. І., Кононенко І. В. та ін.]; за ред. В. І. Кононенко. – Івано-Франківськ : Плай, 1999. – 156 с.
4. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава : Довікілья-К., 2006. – 716 с.
5. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів [С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Годор]. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
6. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика: нариси / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
7. Попова З. Д. Язык и национальная картина мира / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Истоки, 2002. – 59 с.
8. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики / І. Б. Штерн. – К. : АтЕК, 1998. – 336 с.
9. Гончарова Н. Н. Языковая картина мира как объект лингвистического описания / Н. Н. Гончарова // Известия ТулГУ. Гуманитарные науки. – 2012. – № 2. – С. 396–405.
10. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира / И. А. Голубовская. – К. : ВПЦ «Київський ун-т», 2002. – 293 с.
11. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу // Мовознавство. – 2004. – №5–6. – С. 36–41.
12. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М. : Академия, 2001. – 208 с.
13. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику : учеб. пособие / В. А. Маслова. – 2-е изд., испр. – М. : Флинта ; Наука, 2006. – 296 с.
14. Bartmiński J. Językowy obraz świata a spójność tekstu / J. Bartmiński, R. Tokarski // Teoria tekstu. Zbiór studiów / red. T. Dobrzyńska. – Wrocław, 1986. – S. 65–82.
15. Grzegorzczukowa R. Pojęcie językowego obrazu świata / R. Grzegorzczukowa // Językowy obraz świata ; pod red. J. Bartmińskiego. – Lublin : UMCS, 1999. – S. 39–47.
16. Гайдук Н. А. Еволюція лінгвістичних поглядів на поняття концепту як одиниці концептуальної картини світу / Н. А. Гайдук // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2015. – Вип. 13. – С. 43–51.

17. Anusiewicz J. Problematyka językowego obrazu świata w poglądach niektórych językoznawców i filozofów niemieckich XX wieku / J. Anusiewicz // *Językowy obraz świata*; pod red. J. Bartminkiego. – Lublin : UMCS, 1999. – S. 261–291.
18. Роль человеческого фактора в языке: язык и картина мира / [Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова и др.]; отв. ред. Б. А. Серебренников. – М. : Наука, 1988. – 216 с.
19. Карасик В. И. Культурные доминанты в языке / В. И. Карасик // *Языковая личность : культурные концепты* : сб. науч. тр. – Волгоград – Архангельск : Перемена, 1996. – С. 3–16.
20. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації : навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] / О. А. Семенюк, В. Ю. Парашук. – К. : Ін Юре, 2009. – 276 с. – URL: http://info-library.com/content/1450_Spivvidnoshennya_konceptyalnoi_movnoi_i_cinnisnoi_kartin_svity.html.
21. Шведова Н. Ю. Теоретические результаты, полученные в работе над «Русским семантическим словарем» / Н. Ю. Шведова // *Вопросы языкознания*. – 1999. – № 1. – С. 3–16.
22. Кононенко В. Мова і народна культура / В. Кононенко // *Мовознавство*. – 2001. – № 3. – С. 62–69.
23. Хом'як О. Г. Мовна картина світу в функціонально-стилістичному дискурсі / О. Г. Хом'як // *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика : зб. наукових праць*. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – Вип. 11. – 155 с.
24. Щепанська Х. А. Мовний образ, концепт, вербальний символ та їх функціонування в художньому тексті / Х. А. Щепанська // *Лінгвістичні дослідження*. – 2012. – Вип. 33. – С. 66–71.
25. Бавус Т. Мовний образ як компонент мовно-національної та індивідуально-авторської картин світу / Т. Бавус // *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. – 2016. – Вип. 63. – С. 242–247.

REFERENCES

1. Chupriy, L. *Spiritual values as a basis for the revival of the Ukrainian nation* [Online]. - URL: http://sd.net.ua/2009/09/27/dukhovn_cnnot_jak_osnova_vdrodzhennja_ukransko_nac.html
2. Kochetova, L. A. (1999). *Linguistic and cultural characteristics of English advertising discourse*, Abstract. dis. candidate filol. sciences, Volgograd, 19 p.
3. Vozniak, S. M., Kononenko V. I, Kononenko I. V. (1999). *Spiritual values of the Ukrainian people*, Ivano-Frankivsk, Plai, 156 p.
4. Selivanova, O. (2006). *Modern linguistics: terminology encyclopedia*. Poltava, Dovkillia, Kyiv, 716 p.
5. Yermolenko, S. Y., Bibik, S. P., Todor, O. G. (2001). *Ukrainian language. Short glossary of linguistic terms*. Kyiv, Lybid, 224 p.
6. Zhaivoronok, V. V. (2007). *Ukrainian ethnolinguistics: essays*. Kyiv, Dovira, 262 p.
7. Popova, Z. D., Sternin I. A. (2002). *Language and the national picture of the world*, Voronezh, Istoki, 59 p.
8. Shtern, I. B. (1998). *Selected topics and lexicon of modern linguistics*. Kyiv, ATEK, 1998, 336 p.
9. Goncharova, N. N. (2012). Language picture of the world as an object of linguistic description. *Izvestiya TulGU, Humanities*. No 2, pp. 396-405.
10. Golubovskaya, I. A. (2002). *Ethnic features of language world pictures*. Kyiv, 293 p.
11. Lysychenko, L. A. (2004). Structure of language picture of the world. *Movoznavstvo*. No 5-6, pp. 36-41.
12. Maslova, V. A. (2001). *Lingvoculturology*, Moscow, Academia, 208 p.
13. Maslova, V. A. (2006). *Introduction to cognitive linguistics*. Moscow, Flint, Nauka, 296 p.
14. Bartmiński J., Tokarski, R. (1986). *Językowy obraz świata a spójność tekstu. Teoria tekstu. Zbiór studiów*. Wrocław, pp. 65-82.
15. Grzegorzczkova, R. (1999). Pojęcie językowego obrazu świata, *Językowy obraz świata*, Lublin, UMCS, pp. 39-47.
16. Haiduk, N. A. (2015). Evolution of linguistic views on the concept as a unit of conceptual picture of the world, *Philological studies. Naukovyi visnyk Kryvorizkogo derzhavnoho pedahohichnogo universytetu*. Vol. 13, pp. 43-51.
17. Anusiewicz, J. (1999). Problematyka językowego obrazu świata w poglądach niektórych językoznawców i filozofów niemieckich XX wieku. *Językowy obraz świata*. Lublin, pp. 261-291.
18. Serebrennikov, B. A., Kubriakov, E. S., Postovalov, V. I. and others. (1988). *The role of the human factor in the language: the language and the picture of the world*. Moscow, Nauka, 216 p.
19. Karasik, V. I. (1996). Cultural dominants in the language, *Jazykovaja lichnost: kulturnyje contsepty*. Volgograd-Arkhangelsk, Peremena, pp. 3-16.
20. Semenyuk, O. A., Parashchuk, V. Yu. (2009). *Fundamentals of the theory of the language communication*. Kyiv, 276 p.
21. Shvedova, N. Yu. (1999). Theoretical results obtained in the work on the "Russian semantic dictionary". *Voprosy jazykoznanija*. No 1, pp. 3-16.
22. Kononenko, V. (2001). Language and folk culture. *Movoznavstvo*. Kyiv, no 3, pp. 62-69.
23. Khomjak, O. G. (2005). Language picture of the world in a functional-stylistic discourse. *Aktualni problemy ukrainskoji lingvistyky: teorija i praktyka*. Kyiv, Kyivskiy universytet, vol. 11, 155 p.
24. Shchepanska, Kh. A. (2012) Language image, concept, verbal symbol and their functioning in the fiction. *Lingvistychni doslidzhennia*, vol. 33, pp. 66-71.
25. Bавus, T. (2016). The language image as a component of the language national and individual-author's pictures of the world. *Visnyk Lvivskogo universytetu*, vol. 63, pp. 242-247.

Надійшла до редакції 6 лютого 2018 р.